

Serap KAYNAK¹
Orcid: 0000-0001-9482-5254

Nazire ARAT²
Orcid: 0000-0001-9759-7170

Figen YARDIMCI³
Orcid: 0000-0002-1550-985X

Selmin ŞENOL⁴
Orcid: 0000-0003-4716-3512

Hatice BAL YILMAZ⁵
Orcid: 0000-0001-8015-6379

¹Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı
ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı,
Balıkesir, Türkiye

²Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
Anabilim Dalı, İzmir, TÜRKİYE

³Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim
Dalı, İzmir, Türkiye

⁴Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve
Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı,
Kütahya, Türkiye

⁵Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim
Dalı, İzmir, Türkiye

Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

Serap KAYNAK

serapkaynk@gmail.com

Anahtar Sözcükler:

Hemşirelik öğrencileri; e-sağlık;
klinik karar verme.

Keywords:

Nursing students; e-health; clinical
decision making.

Hemşirelik Öğrencilerinin E-Sağlık Okuryazarlık Düzeyi ile Klinik Karar Verme Becerileri Arasındaki İlişki

The Relationship Between E-Health Literacy Level and Clinical Decision Making Skills of Nursing Students

Gönderilme tarihi: 8 Nisan 2022

Kabul tarihi: 8 Kasım 2022

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik bölümü öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyi ile klinik karar verme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde 2018-2019 akademik yılında öğrenim gören 2. 3. ve 4. sınıf olmak üzere toplam 545 öğrenci, örneklemini ise araştırmaya katılmayı kabul eden 341 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Hemşirelik birinci sınıf öğrencileri dönem içerisinde kliniğe çıkmadığı için örneklem kapsamına alınmamıştır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen "Tanıtıcı Bilgi Formu", "Hemşirelikte Klinik Karar Verme Ölçeği (HKKVÖ)" ve "E-Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir. Veriler tanımlayıcı istatistikler, Anova ve Mann-Whitney U testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 21.23±1.82 olup, %75.1'i kızlardan oluşmaktadır. Öğrencilerin %50.1'i interneti eğlence, iletişim, sosyal medya amacıyla kullandığı, %3.2'sinin ise sadece araştırma yapmak için internetten yararlandığı bulunmuştur. Öğrencilerin %76.5'i son bir hafta içerisinde kendisi veya bir başkasının sağlığı ile ilgili internetten tarama yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin HKKVÖ toplam puan ortalaması 133.39±16.62, E-sağlık okuryazarlık düzeyi toplam puan ortalaması ise 29.24±5.02 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinde klinik karar verme becerileri ile e-sağlık okuryazarlık düzeyleri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin interneti daha çok araştırma yapmak için kullanmaları teşvik edilerek bu ilişkinin artırılması sağlanabilir.

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine the relationship between e-health literacy level and clinical decision making skills of nursing students.

Methods: The population of this descriptive study consisted of a total of 545 2nd, 3rd and 4th grade students studying at the Faculty of Health Sciences of a state university in the 2018-2019 academic year, and the sample consisted of 341 nursing students who agreed to participate in the study. The data were obtained developed by the researchers "Introductory Information Form", "E-Health Literacy Scale" and "Clinical Decision-Making in Nursing Scale (CDM)". Data were analyzed using descriptive statistics, Anova and Mann-Whitney U test.

Results: The average age of the students is 21.23 ± 1.82 and 75.1% of them are girls. It was found that 50.1% of the students use the internet for entertainment, communication and social media purposes, and 3.2% of them only use the internet for research. 76.5% of the students stated that they had scanned the internet about their own or someone else's health in the last week. The total mean score of CDM of the students was found to be 133.39±16.62, and the total mean score of e-health literacy level was found to be 29.24±5.02.

Conclusion: A low-level significant relationship was found between clinical decision-making skills and e-health literacy levels in nursing students. This relationship can be increased by encouraging students to use the internet for more research.

Kaynak Gösterimi: Kaynak, S., Arat, N., Yardımcı, F., Şenol, S., Bal Yılmaz, H., (2022). Hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyi ile klinik karar verme becerileri arasındaki ilişki. *EGEHFD*, 38(3), 65-73. Doi:10.53490/egehemsire.1100418

How to cite: Kaynak, S., Arat, N., Yardımcı, F., Şenol, S., Bal Yılmaz, H., (2022). The relationship between e-health literacy level and clinical decision making skills of nursing students. *EGEHFD*, 38(3), 65-73. Doi:10.53490/egehemsire.1100418

GİRİŞ

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojisi birçok yönden toplumun ayrılmaz bir parçasıdır, sağlık hizmetlerinde özellikle sağlık bilgisi arayışı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Tubaishat ve Habiballah, 2016). Bilgi ve iletişim teknolojisinin kullanımı için gerekli olan internet sağlık hizmetlerinde yeni bilgi arayışı için birincil kaynak haline gelmiştir. İnternet ve mobil teknolojinin kullanımının artmasıyla sağlık bilgilerine her an her yerde kolayca ulaşılabilir (Robb ve Shellenbarger, 2014). Dünya Sağlık Örgütü e-sağlığı sağlık için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması olarak tanımlamaktadır (WHO, 2015). E-sağlık, sağlık hizmetlerine ve bilgilere erişimi, kaliteyi, kapasiteyi, verimliliği ve erişimi iyileştirmenin bir yolu olarak kabul edilir ve bu nedenle sağlığı geliştirme ve sağlıkta eşitliği geliştirme potansiyeline sahiptir (Norgaard ve diğerleri, 2015). E-sağlık, sağlık hizmetlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını ve kendine ait bir okuryazarlığı gerektirir. E-sağlık okuryazarlık, sağlık bilgilerini elektronik kaynaklardan arama, bulma, anlama, yorumlama ve kazanılan bilgileri sağlık sorunlarını çözmek için kullanmaktır (Norman ve Skinner, 2006a). Hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık becerilerinin yüksek olması, sağlık hizmetlerini ve hasta bakım kalitesini artırır (Rathnayake ve Senevirathna, 2019).

Klinikte hemşirelerin, hasta bakımıyla ilgili verdikleri kararlar, hastalar için hayati önem taşımaktadır (Özden, Özveren, ve Gülnar, 2018). Hemşirelik uygulamasında klinik karar verme, hemşirelik mesleğine entegre edilmiş karmaşık bir süreçtir (Nibbelink ve Brewer, 2018). Klinik karar verme bir hemşirenin klinik uygulamada kullandığı temel bir beceridir (Farčić ve diğerleri, 2020), eleştirel düşünceden kaynak alır, hem bilgi hem de klinik deneyimi içerir ve hastalara bakım sağlamada alternatifleri seçme süreci olarak tanımlanır (Manetti, 2019). Güçlü klinik karar verme, hemşireler için hasta sonuçlarını etkileyen kritik bir beceridir ve hemşirelerin verdiği kararlar hasta bakımını, güvenliğini ve sonuçları etkiler (Heyhoe ve diğerleri, 2016). Hemşirelik öğrencileri için klinik karar verme sürecini öğrenmek ve uygulamak zorlu bir görevdir (White, Fetter, ve Ruth-Sahd, 2019). Bu yüzden, hem profesyonel hemşireliğin altın standardını geliştirmek hem de hemşirelik öğrencileri için problem çözme yaklaşımı olarak benimsenen hemşirelik sürecini geliştirmek için son yıllarda klinik karar verme hemşirelik eğitiminde öğretilen ve geliştirilen bir kavram haline gelmiştir ve önemi giderek artmaktadır (Özden ve diğerleri, 2018).

Literatürde hemşirelik öğrencilerinin klinik karar verme düzeyleri ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır (Nibbelink ve Brewer, 2018; Özden ve diğerleri, 2018; Keskin, 2020). Ancak internetin günlük hayatta bu kadar yaygın kullanıldığı dönemde hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyi ile klinik karar verme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yüzden, bu çalışma hemşirelik bölümü öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyi ile klinik karar verme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır:

- Hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyi ile klinik karar verme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyi ve klinik karar verme becerilerini etkileyen sosyo-demografik özellikler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırma, bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde Mayıs-Haziran 2019 tarihleri arasında yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde 2018-2019 akademik yılında öğrenim gören 2. 3. ve 4. sınıf olmak üzere toplam 545 öğrenci oluşturmuştur. Hemşirelik birinci sınıf öğrencileri dönem içerisinde kliniğe çıkmadığı için örneklem kapsamına alınmamıştır. Araştırma verilerinin toplandığı hemşirelik bölümünde, uygulamalı dersler haftada altı saat teorik ve on saat uygulama olarak ders planında yer almaktadır. Araştırmada, örneklem hesabına gidilmemiş olup, araştırmaya katılmayı kabul eden 341 hemşirelik öğrencisi dahil edilmiştir. Öğrencilerin araştırmaya katılım oranı %62.8'dir.

Veri Toplama

Anket formu çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere ders ve dinlenme dışı zamanlarında araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Anket formu uygulanmadan önce öğrencilere araştırmanın amacı açıklanarak sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. Anket formunun uygulanması ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; Tanıtıcı Bilgi Formu, Hemşirelikte Klinik Karar Verme Ölçeği (HKKVÖ) ve E-Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Tanıtıcı bilgi formu: Bu form araştırmacılar tarafından literatür bilgilerinden yararlanılarak hazırlanan sosyo-demografik ve genel internet kullanım bilgilerini içeren veri formunda; öğrencinin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, internete ulaşma yeri, internete günlük erişim süresi, interneti kullanım amacı, son bir haftadaki sağlık araştırması gibi soruları içeren 10 adet açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır (Bucknall ve diğerleri, 2016; Canova ve diğerleri, 2016; Ergün, Sürücüler, ve Işık, 2019; Özden ve diğerleri, 2018; Yılmaz ve Tiraki, 2016).

Hemşirelikte Klinik Karar Verme Ölçeği (HKKVÖ): Ölçeğin aslı Jenkins (1983) tarafından hemşirelik öğrencilerinin klinik karar verme algılarını tanımlamak amacıyla yapılmıştır. HKKVÖ 40 maddeden ve dört alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin alt ölçekleri sırasıyla; seçenek ve fikirleri araştırmak, amaçları ve değerleri soruşturmak, sonuçları değerlendirmek, bilgiyi araştırmak ve yeni bilgiyi tarafsız olarak benimsemektir. Her alt ölçek on maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yirmi iki madde (1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 20, 26, 27, 28, 29, 33, 35, 36, 37, 38) pozitif, on sekiz madde (2, 4, 6, 12, 13, 15, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 30, 31, 32, 34, 39, 40) negatif anlamlıdır. Ölçeğin negatif anlamlı on sekiz maddesi ters puanlandırılmaktadır. Ölçeğin her bir maddesi; her zaman (5), sık sık (4), ara sıra (3), nadiren (2), asla (1) olarak değerlendirilmektedir (Jenkins, 1983; Durmaz-Edeer ve Sarıkaya, 2015). Ölçekte toplam puan en az 40 en fazla 200'dür. Ölçekte kesme noktası bulunmamaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından alınan her alt ölçekten 10 ile 50 arasında puan alınmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan karar verme algısının yüksek olduğunu, düşük puan karar verme algısının düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin değerlendirilmesi ölçek toplam puanı ve her bir alt ölçek puanı üzerinden yapılmaktadır (Jenkins, 1983, 2001; Barutçu, 2019). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını Durmaz, Edeer ve Sarıkaya (2015) yapmıştır. Ölçeğinin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısını 0.78 olarak bulmuştur. Bizim çalışmamızda ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.82'dir

E-Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği: Norman ve Skinner (2006) tarafından geliştirilen, Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Coşkun ve Bebiş (2015) tarafından yapılan E-Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği sekiz maddelik bir ölçek olup katılımcı en yüksek kırk puan almaktadır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi e-sağlık okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. İstatistiki değerlendirmeler ortalama üzerinden yapılır, ölçekte herhangi bir kesme noktası bulunmamaktadır. Baştaki iki soru ise kendi içinde değerlendirilmekte ve grubun internet

konusundaki görüşünü yansıtmakta % olarak ifade edilmektedir (Norman ve Skinner, 2006b; Coşkun ve Bebiş, 2015). Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur. Bizim çalışmamızda ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.80'dir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 23.0 (Statistical Package for Social Science) istatistik paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, HKKVÖ, alt boyutları ve e-sağlık okuryazarlık ölçeklerinin puan ortalamaları hesaplanmıştır. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre HKKVÖ ve e-sağlık okuryazarlık puan ortalamalarının ikili karşılaştırılması için Mann-Whitney U, çoklu karşılaştırmalar için Anova testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak 0.05'den düşük olan p değeri anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için ilgili kurumdan kurum izni ve Balıkesir Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul onayı (09.01.2019 tarih ve 2019/05 numaralı kararı) alındı. Veri toplama formu doldurulmaya başlamadan önce katılımcılardan yazılı aydınlatılmış onam alınmıştır. Ölçek kullanım izinleri ise e-posta yoluyla elde edildi. Araştırmada Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uyulmuştur.

BULGULAR

Çalışmaya toplam 341 hemşirelik öğrencisi dahil olmuştur. Çalışmamıza katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.23 ± 1.82 olup, %75.1'i kız öğrencidir. Öğrencilerin %37.8'i 3.sınıf, %32.3'ü 4.sınıf ve %29.9'u 2.sınıfta eğitim görmektedir. Öğrencilerin %78.8'i gelir durumunu orta olarak belirtmiştir. Öğrencilerin annelerinin % 65.1'i, babalarının ise %45.2'si ilkokul mezunudur. Öğrencilerin %87.7'si internet erişimini günlük mobil telefonda sağlamaktadır. Öğrencilerin günlük internete erişim süresi 5.84 ± 3.78 saattir. Öğrencilerin %50.1'i interneti eğlence, iletişim, sosyal medya amacıyla kullandığı, %3.2'sinin ise sadece araştırma yapmak için internetten yararlandığı bulunmuştur. Öğrencilerin %76.5'i son bir hafta içerisinde kendisi veya bir başkasının sağlığı ile ilgili internetten tarama yaptıklarını ifade etmişlerdir.

E-Sağlık Okur Yazarlık Ölçeği'nin içerisinde yer alan ve sayı-yüzde olarak değerlendirilen internetin önemi ile ilgili sorularda; öğrencilerin %51.0'i internetin sağlık hakkında karar vermede yardımcı olduğunu düşünürken, %61.9'u internette sağlık kaynaklarına erişmenin kendisi için önemli olduğunu ifade etmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin HKKVÖ toplam puan ortalaması 133.39 ± 16.62 dir. Öğrencilerin e-sağlık okuryazarlık düzeyi toplam puan ortalaması 29.24 ± 5.02 olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Hemşirelik öğrencilerinde klinik karar verme becerileri ile e-sağlık okuryazarlık düzeylerinin korelasyon testi ile analizi sonucunda, aralarında düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 3). Bu sonuç, "Hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyi ile klinik karar verme becerileri arasında ilişki var mıdır?" araştırma sorumuzu desteklemektedir. Hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyinin HKKVÖ alt boyutları ile ilişkisini belirlemek için yapılan korelasyon testi analizi sonucunda; e-sağlık okuryazarlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin, klinik karar verme becerilerinin alt boyutları olan seçenek ve fikirleri araştırma, amaçları ve değerleri sorgulamak ve bilgiyi araştırmak ve yeni bilgiyi tarafsız olarak benimsemek arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.01$, $p < 0.05$; Tablo 4).

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, algıladıkları gelir durumu, anne ve babasının eğitim durumu ile HKKVÖ ve e-sağlık okuryazarlık puan ortalamaları arasında istatistik açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$; Tablo 5).

Tablo 1. E-Sağlık Okuryazarlığında İnternet Yararının Dağılımı

		n	%
Sağlığınız hakkında karar vermenize yardımcı olmadı; internetin ne kadar yararlı olduğunu düşünüyorsunuz?	Hiç Yararlı Değil	10	2.9
	Yararlı Değil	16	4.7
	Kararsızım	119	34.9
	Yararlı	174	51.0
	Çok Yararlı	22	6.5
İnternetteki sağlık kaynaklarına erişebilmek, sizin için ne kadar önemlidir?	Hiç Önemli Değil	3	0.9
	Önemli Değil	21	6.2
	Kararsızım	53	15.5
	Önemli	211	61.9
	Çok Önemli	53	15.5

Tablo 2. Öğrencilerin Hemşirelikte Klinik Karar Verme Ölçeği ve E-Sağlık Okuryazarlık Toplam Puan Dağılımları

	$\bar{x} \pm SS$	Min	Max.	Range
HKKVÖ	133.39±16.62	64	200	64-200
Seçenek ve fikirleri araştırmak	35.14±4.69	11	50	11-50
Amaçları ve değerleri soruşturmak	34.46±5.61	14	79	14-79
Sonuçları değerlendirmek	32.39±5.26	16	67	16-67
Bilgiyi araştırmak ve yeni bilgiyi tarafsız olarak benimsemek	31.39±5.45	19	50	19-50
E-Sağlık Okuryazarlık Ölçeği	29.24±5.02	8	40	8-40

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinde Klinik Karar Verme ile E-Sağlık Okuryazarlık Arasındaki İlişki

Ölçekler	1	2
1. E-sağlık Okur Yazarlık Ölçeği	1	0.137*
2. Hemşirelik Öğrencilerinde Klinik Karar Verme Ölçeği	0.137*	1

** p< 0.05

Tablo 4. Öğrencilerin E-Sağlık Okur Yazarlık Düzeyinin Klinik Karar Verme Becerisinin Alt Boyutları İle İlişkisi

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	r	p
E-Sağlık Okuryazarlık	Seçenek ve fikirleri araştırmak	0.114*	0.03 P<0.05
	Amaçları ve değerleri soruşturmak	0.158**	0.003 P<0.01
	Sonuçları değerlendirmek	0.051	0.347
	Bilgiyi araştırmak ve yeni bilgiyi tarafsız olarak benimsemek	0.107*	0.049 P<0.05

**p<0.01, p<0.05

Tablo 5. Öğrencilerin Bazı Özellikleri ile HKKVÖ ve E-Sağlık Okuryazarlık Puan Ortalamalarının Dağılımı

Öğrencilere ait özellikler	HKKVÖ			E-Sağlık Okuryazarlık		
	n	Puan ort.	İstatistiksel değerlendirme	n	Puan ort.	İstatistiksel değerlendirme
Yaş						
19-22	293	133.00±15.86	F:3.908	293	29.22±4.83	t=0.929
23-37	48	135.79±20.69	p=0.28	48	29.41±6.12	p=0.80
Cinsiyet						
Kadın	256	133.60±16.07	F=1.994	256	29.50±4.71	t=4.380
Erkek	85	132.76±18.27	p=0.68	85	28.47±5.81	p=0.99
Sınıf Düzeyi						
2.Sınıf	102	134.83±15.57	F=0.641 p=0.52	102	29.34±4.67	F=1.071 p=0.52
3.Sınıf	129	132.34±15.11		129	28.77±5.09	
4.Sınıf	110	133.30±19.12		110	29.71±5.25	
Algılanan Gelir Durumu						
İyi	37	133.89±19.56	F=0.196 p=0.82	37	29.45±5.75	F=0.553 p=0.57
Orta	266	133.12±16.42		266	29.33±4.88	
Kötü	38	134.84±15.27		38	28.44±5.34	
Anne Eğitimi						
İlkokul mezunu	222	133.42±15.99	F=0.012 p=0.98	222	29.05±5.10	F=0.499 p=0.60
Ortaokul mezunu	53	133.60±16.94		53	29.50±4.78	
Lise ve üzeri eğitim mezunu	66	133.13±18.59		66	29.69±4.97	
Baba Eğitimi						
İlkokul mezunu	154	133.09±16.58	F=0.581 p=0.56	154	28.77±5.64	F=1.281 p=0.27
Ortaokul mezunu	60	131.81±16.30		60	29.46±4.26	
Lise ve üzeri eğitim mezunu	127	134.51±16.88		127	29.71±4.52	

TARTIŞMA

Araştırmamızda öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%87.7) günlük internet erişimini mobil telefondan sağladığı, yarısının (%50.1) interneti eğlence, iletişim, sosyal medya amacıyla kullandığı belirlenmiştir. Sharma, Oli ve Thapa (2019) 152 hemşirelik öğrencisi ile yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin, %78.3'ü günlük internet erişimini mobil telefondan yaptığını belirtmiştir (Sharma, Oli ve Thapa, 2019). Shiferaw, Mehari ve Eshete (2020) 229 hemşirelik öğrenciyle yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin %68.1'i internete günlük erişim sağlamak ve %59.3'ü interneti eğlence ve sosyal medya araçları için kullandıkları belirtilmiştir (Shiferaw, Mehari ve Eshete, 2020). Literatürde üniversite öğrencilerinin günlük internet erişimi ve kullanım amacıyla ilgili benzer çalışmalar bulunmaktadır (Upadhayay ve Guragain, 2017; Semerci ve Akgün Kostak, 2019; Park ve Min, 2020). Araştırma sonuçlarımız öğrencilerin

internete erişim cihazı ve kullanım amacı bakımından literatür ile benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin genellikle interneti sosyal medyaya bağlanmak amacıyla kullandıkları, araştırma amacıyla kullanmalarının ise sınırlı olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencileri günlük hayatta sosyalleşmeye daha çok vakit ayırmaktadır, sosyal medya öğrencilerin sosyalleşmek için kullandıkları önemli araçlardan biri haline gelmiştir.

Araştırma sonunda öğrencilerin yarısının (%51.0) sağlıkları hakkında karar verirken internetin yararlı olduğunu düşündüğü, yarıdan fazlasının (%61.9) internette sağlık kaynaklarına erişebilmenin önemli olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir. Mıdık ve Aker'in (2021) tıp fakültesi öğrencilerinde yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin %65.2'si sağlıkları hakkında karar verirken internetin yararlı ve %86.7'si internette sağlık kaynaklarına erişebilmenin önemli olduğunu belirtmişlerdir (Mıdık ve Aker, 2021). Araştırmamız; üniversite öğrencilerinin sağlık araştırmaları için internet kullanımının yararlı olduğunu düşündükleri bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin e-sağlık okuryazarlık seviyeleri orta düzey (29.24 ± 5.02) olarak bulunmuştur. Bu ortalama, Shiferaw ve diğerlerinin (2020) yapmış oldukları çalışmada %25.2, Dashti, Peyman, Tajfard ve Esmaeeli (2017) yapmış oldukları çalışmada %28.2 bulunmuştur. Literatürde hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda e-sağlık okuryazarlık düzeyi orta düzey bulunmuştur (Tubaishat ve Habiballah, 2016; Park ve Kim, 2017; Sharma, Oli ve Thapa, 2019; Özer, Özmen ve Özkan, 2020). Hemşirelik öğrencileri e-sağlık okuryazarlık puan ortalamaları yapılan araştırmalara bakıldığında genel olarak orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bizim araştırmamızda da hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık puan ortalaması sonuçları literatürle benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin Hemşirelikte Klinik Karar Verme Ölçeği (HKKVÖ) toplam puan ortalaması 133.4 ± 16.6 olarak bulunmuştur. Özden ve diğerlerinin (2018) 173 hemşirelik öğrencisi ile yaptıkları çalışmada HKKVÖ puan ortalamalarını 141.91 ± 14.08 olarak bildirmiştir. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin HKKVÖ puan ortalaması ile ilgili farklı sonuçlar bulunmuştur (Dicle ve Edeer, 2013; Keskin, 2020). Öğrencilerin puan ortalamalarındaki farklılıkların nedeni, çalışmaların farklı müfredatta eğitim yöntemlerinin uygulandığı hemşirelik okullarında yapılması ve klinik uygulamalar arasındaki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda hemşirelik öğrencilerinin HKKVÖ dört alt boyutu puan ortalamaları iyi olarak bulunmuştur. Özden ve diğerlerinin (2018) yaptığı çalışmada HKKVÖ dört alt boyutunun da iyi düzeyde olduğu belirtilmiştir (Özden ve diğerleri, 2018). Yapılan bazı çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinin HKKVÖ alt boyutları puan ortalamalarının iyi düzeyde olduğu belirtilmiştir (Dicle ve Edeer, 2013; Johanson ve O'Brien, 2016; Keskin, 2020). Çalışmamız bu yönüyle literatürü destekler niteliktedir.

Hemşirelik öğrencilerinde klinik karar verme becerileri ile e-sağlık okuryazarlık düzeyleri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinde klinik karar verme becerilerinin alt boyutları ile e-sağlık okuryazarlık düzeyi aralarında anlamlı ilişki bulunmuştur. E-sağlık okuryazarlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin, klinik karar verme becerilerinin alt boyutları olan seçenek ve fikirleri araştırma, amaçları ve değerleri soruşturmak ve bilgiyi araştırmak ve yeni bilgiyi tarafsız olarak benimsemek arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özen, Yazıcıoğlu ve Çınar'ın (2017) 140 hemşirelik öğrencisi ile yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin bilgisayar kullanımına yönelik tutum puanları ile klinik karar verme becerileri arasında pozitif yönde olumlu ilişki olduğu bildirilmiştir (Özen, Yazıcıoğlu ve Çınar, 2017). Literatürde hemşire ve hemşirelik öğrencilerinde e-sağlık okuryazarlık ile klinik karar verme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmamızda hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyinin yüksek olması, klinik karar verme becerilerini de olumlu etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve örneklem grubunu oluşturan 341 hemşirelik öğrencisinden elde edilen veriler ile sınırlıdır, araştırma yalnızca örneklem grubu ile benzer özelliklere sahip gruplara genellenebilir.

SONUÇ

Araştırma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin klinik karar verme becerileri ile e-sağlık okuryazarlık düzeyleri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. E-sağlık okuryazarlık düzeyi yüksek olan hemşirelik öğrencilerinin, klinik karar verme becerilerinin alt boyutları olan "seçenek ve fikirleri araştırma", "amaçları ve değerleri soruşturmak" ve "bilgiyi araştırmak ve yeni bilgiyi tarafsız olarak benimsemek" arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Hemşirelik öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi ve interneti daha çok sağlık araştırmaları yapmaları için kullanılmasının sağlanması klinik karar verme becerilerini olumlu yönde etkileyecektir. Benzer çalışmaların daha geniş örneklem çerçevesinde farklı müfredatta yapılması alana katkı sağlayacaktır.

Yazar Katkıları

Fikir ve tasarım: S.K, N.A. Veri toplama: S.K. Veri analizi ve yorumlama: F.Y., S.Ş., H.B.Y., S.K, N.A. Makale yazımı: S.K, N.A. Eleştirel inceleme F.Y., S.Ş., H.B.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansman: Yazarlar çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

KAYNAKLAR

- Barutcu, C. D. (2019). Hemşirelik öğrencilerinde problem çözme becerisinin klinik karar verme düzeylerine etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(1), 22-29. doi: 10.17343/sdutfd.422401
- Bucknall, T. K., Forbes, H., Phillips, N. M., Hewitt, N. A., Cooper, S., Bogossian, F. (2016). An analysis of nursing students' decision making in teams during simulations of acute patient deterioration. *Journal of Advanced Nursing*, 72, 2482-2494. doi: 10.1111/jan.13009
- Canova, C., Brogiato, G., Roveron, G., Zanotti, R. (2016). Changes in decision-making among Italian nurses and nursing students over the last 15 years. *Journal of Clinical Nursing*, 25, 811-818. doi: 10.1111/jocn.13101
- Coşkun, S., Bebiş, H. (2015). Adolesanlarda e-sağlık okuryazarlığı ölçeği: Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57, 378-384. doi: http://dx.doi.org/10.5455/gulhane.157832
- Dashti, S., Peyman, N., Tajfard, M., Esmaeeli, H. (2017). E-health literacy of medical and health sciences university students in Mashhad, Iran in 2016: a pilot study. *Electronic Physician*, 9(3), 3966-3973. doi: http://dx.doi.org/10.19082/3966
- Dicle, A., Edeer, A. D. (2013). Examination of clinical decision making perceptions of nursing students. *The New Educational Review*, 33(3), 134-144. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/283264393
- Durmaz Edeer, A., Sarıkaya, A. (2015). Adaptation of clinical decision making in nursing scale to undergraduate students of nursing: the study of reliability and validity. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 2 (3), 1-9. doi.org/10.17220/ijpes.2015.03.001.
- Ergün, S., Sürücüler, H. K., Işık, R. (2019). Ergenlerde e-sağlık okuryazarlığı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları: Balıkesir örneği. *JAREN*, 5(3), 194-203. doi:10.5222/jaren.2019.65002
- Farčić, N., Barac, I., Lovrić, R., Pačarić, S., Gvozdanović, Z., Ilakovac, V. (2020). The influence of self-concept on clinical decision-making in nurses and nursing students: a cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research And Public Health*, 17(9), 3059-3042. doi: 10.3390/ijerph17093059
- Heyhoe, J., Birks, Y., Harrison, R., O'Hara, J.K., Cracknell, A., Lawton, R. (2016). The role of emotion in patient safety: Are we brave enough to scratch beneath the surface?. *J. R. Soc. Med.*, 109, 52-58. doi: 10.1177/0141076815620614
- Jenkins, H. (1983). *Perceptions of decision making among baccalaureate nursing students as measured by the clinical decision making in nursing scale*. (Doctors of theses). University of Maryland.

- Johansen, M. L., O'Brien, J. L. (2016). Decision making in nursing practice: a concept analysis. *Nursing Forum*, 51(1), 40-48. doi: 10.1111/nuf.12119
- Keskin, A. Y. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin klinik karar verme algıları ve klinik karar vermelerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 102-111. doi: <https://www.doi.org/10.46971/ausbid.751280>
- Manetti, W. (2019). Sound clinical judgment in nursing: A concept analysis. *Nurs. Forum*, 54, 102-110. doi: 10.1111/nuf.12303
- Mıdık, Ö., Aker, S. (2021). Tıp fakültesi öğrencilerinin pandemi sürecinde e-sağlık okur yazarlık düzeyleri ve sağlık bilgisi arama davranışları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(4), 245-251. doi: 10.17942/sted.730259
- Nibbelink, C.W., Brewer, B.B. (2018). Decision-making in nursing practice: an integrative literature review. *J. Clin. Nurs*, 27, 917-928. doi:10.1111/jocn.14151
- Norgaard, O., Furstrand, D., Klokke, L., Karnoe, A., Batterham, R., Kayser, L., Osborne, R. H. (2015). The e-health literacy framework: a conceptual framework for characterizing e-health users and their interaction with e-health systems. *Knowledge Management & E-Learning: An International Journal*, 7(4), 522-540. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/288823976>
- Norman, C.D., Skinner, H.A. (2006a). E-health literacy: essential skills for consumer health in a networked world. *Journal of Medical Internet Research*, 8(2), 1-9. doi:10.2196/jmir.8.2.e9
- Norman, C.D., Skinner, H.A. (2006b). E-health: The e-health literacy scale. *J. Med. Internet Res.*, 8 (4), 1-27. doi: 10.2196/jmir.8.4.e27
- Özden, D., Özveren, H., Gülnar, E. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin klinik karar verme düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 41-47. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/752844>
- Özen, N., Yazıcıoğlu, İ., Çınar, F. İ. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin sağlık bakımında bilgisayar kullanımına yönelik tutumları ile klinik karar verme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14 (2): 112-118. doi: 10.5222/HEAD.2017.112
- Özer, Ö., Özmen, S., Özkan, O. (2020). Sosyal medya kullanımının e-sağlık okuryazarlığına etkisinin incelenmesi. *Alanya Akademik Bakış*, 4(2), 353-367. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1129190>
- Park, J.Y., Min, J.(2020). Exploring Canadian pharmacy students' e-health literacy: A mixed method study. *Pharmacy Practice*, 18(1), 1747-1751. doi:10.18549/PharmPract.2020.1.1747
- Park, J. W., Kim, M. (2017). A comparison study of e-health literacy and self-care agency between nursing students and non-health department women college students. *Journal of Korean Academy of Nursing Administration*, 23(4), 439-449. doi:10.1111/jkana.2017.23.4.439
- Rathnayake, S., Senevirathna, A. (2019). Self-reported eHealth literacy skills among nursing students in Sri Lanka: a cross-sectional study. *Nurse Education Today*, 78, 50-56. doi:10.1016/j.nedt.2019.04.006
- Robb, M., Shellenbarger, T., (2014). Influential factors and perceptions of e-health literacy among undergraduate college students. *Online Journal of Nursing Informatics*, 18 (3), 1-8. Erişim adresi: <https://www.proquest.com/docview/1732549790?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- Semerci, R., Kostak, M. A. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin akıllı telefon kullanım özelliklerinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1), 8-16. doi:10.17681/hsp.380004
- Sharma, S., Oli, N., Thapa, B. (2019). Electronic health-literacy skills among nursing students. *Advances in Medical Education and Practice*, 10, 527-532. doi: 10.2147/AMEP.S207353
- Shiferaw, K. B., Mehari, E. A., Eshete, T. (2020). E-Health literacy and internet use among undergraduate nursing students in a resource limited country: A cross-sectional study. *Informatics in Medicine Unlocked*, 18, 100273-100277. doi:<https://doi.org/10.1016/j.imu.2019.100273>
- Tubaishat, A., Habiballah, L. (2016). E-Health literacy among undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*, 42, 47-52. doi: 10.1016/j.nedt.2016.04.003
- Upadhyay, N., Guragain, S. (2017). Internet use and its addiction level in medical students. *Advances in Medical Education and Practice*, 8, 641-647. doi:<https://doi.org/10.2147/AMEP.S142199>
- White, K. A., Fetter, M. E., Ruth-Sahd, L. A. (2019). Extern programs promote confidence and reduce anxiety with clinical decision making in nursing students. *Nurse Educator*, 44(5), 239-244. doi: 10.1097/NNE.0000000000000625
- WHO. (2015). Health topics: E-health <https://www.who.int/westernpacific/health-topics/e-health>. Erişim Tarihi: 20.01.2022.
- Yılmaz, M., Tiraki, Z. (2016). Sağlık okuryazarlığı nedir? Nasıl ölçülür?. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(4), 142-147. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46793>